

**Operationes momentosissimae oculisticae : dissertatio inauguralis medica
... / publicae disquisitioni submittit Rudolphus Köffinger.**

Contributors

Köffinger, Rudolf.
Royal College of Surgeons of England

Publication/Creation

Pestini : Typis Landerer et Heckenast, 1845.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/cnuddxt7>

Provider

Royal College of Surgeons

License and attribution

This material has been provided by This material has been provided by The Royal College of Surgeons of England. The original may be consulted at The Royal College of Surgeons of England. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

27
OPERATIONES
MOMENTOSISSIMAE OCULISTICAE.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA,

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

MAGNIFICI DOMINI PRAESIDIS

AC DIRECTORIS,

SPECTABILIS DOMINI DECANI,

NEC NON

CLARISSIMORUM DD. PROFESSORUM

PRO

DOCTORIS MEDICINAE LAUREA

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE OBTINENDIS

IN

ALMA AC CELEBERRIMA

SCIENTIARUM UNIVERSITATE PESTIENSI

PUBLICAE DISQUISITIONI SUBMITTIT

Rudolphus Köffinger,

HUNGARUS BUDENSIS.

Theses adnexae publice defendentur in aedibus Universitatis
die Aprilis 1845.

PESTINI.

Typis Landerer et Heckenast.
1845.

OPERA
MAGNIFICI DOMINI PARASIDIS

AC DIRECTORIS
MAGNIFICI DOMINI DECIANI

CA. ARISTOTELIS D.D. PROFESSORUM
MAGNIFICI DOMINI DECIANI

IN
MAGNIFICI DOMINI DECIANI

SEPTENTRIONUM UNIVERSITATIS
PUBLICE DISQUISITIONI COMMITTI
Robertus Köllner
HUNGARUS BUDAPESTIENSIS

IN
MAGNIFICI DOMINI DECIANI

PRIMI
MAGNIFICI DOMINI DECIANI
1812

SZERETETT ÉS MÉLYEN TISZTELT

ATYJÁNAK

**E' LAPOKAT LEGFORRÓBB HÁLÁJA ÉS FIÚI
SZERETETE ZÁLOGAÚL**

AJÁNLJA

a' szerző.

SZERZETT ÉS MELYEN TISZTETT

ATYJAINAK

E LAPOKAT LEKÖRÖGÖD HÁLAJA ÉS FIDELIS

MEMORIÁJA ÉRTÉKELTE

ALJAZA

1876

ELŐSZÓ.

Tapasztalatokból értekezést írni csupán éltesb, 's tapasztalt orvosoktól telik, 's csupán ezeket kellene tehát fölhívni, hogy azt, mit hosszú évsorokon át láttak 's tapasztaltak, az emberiség' javára a' nyilvánosság oltárára rakják. Mivel azonban minden kezdőnek kötelességeül szabott, szép, de egyszersmind fáradalmas szakpályája kezdetén néhány sort, szorgalma 's törekvése bizonyításául közre tenni, magam is be szándéklom teljesíteni kötelességemet, 's érdemdús férfiak tapasztalataikra támaszkodva, a' legfontosb szemműtételek néhányait leírni kívánom.

Ezen műtétek kivitele olly különmemüleg kezeltetik, hogy ez értekezéske' határait sokkal túlhágná, ha mind-egyikét csak megemliteném is; azért e' különféleségek csoportozatából csupán azon modorokat hozám elő, mellyek legcélirányosbak, legbiztosbak 's legkevésbé bonyolódottak.

Az általam követett rend szerint, a' mennyire lehet, előbb a' szem bel, 's aztán kül részein alkalmazandó műté-

tek tárgyaltnak. Mivel pedig e' pár lap' czélja csupán a' mű-
tétek leírása , ugy mindegyike előtt a' betegség lényegét,
felosztását 's okozatát csak röviden emlitem meg.

Ujlag figyelmeztetem tehát a' t. cz. olvasókat, ezen
munkácskát mint kötelességteljesítést, 's törekvésem zálo-
gát tekinteni. Azonban ha csupán mint illyes is egy vagy
más szaktársamnak itt vagy amott hasznára válik , ezt reá
fordított fáradozásaim legszebb jutalmául tekintendem.

Költ Pesten tavasz hó 8-dikán 1845.

A' szerző.

A' hályog.

Minden homály, mellynek széke a' lencserendszerben van, hályognak neveztetik. A' meghomályult részek számára nézve, van: 1-ör részletes, hol csak egy; 2-or v e g y e s, hol több; 's 3-or teljes, hol a' lencserendszer minden részei meghomályultak. A' vegyes: vagy tok-morgagni, vagy tok-lencse, vagy morgagnilencse-hályog. A' tok-lencse-hályog a' leggyakoribb, 's alakára nézve: márványos, csillagos, pettegett, középponti, szelemenés, kúposzlopos, beczösszáraz, 's hólyagos hályog. Felosztatik tovább a' hályog, 1-ör összállására nézve; e' szerint a' tokhályog szivos, a' morgagniféle folyó, a' lencse-hályog pedig kemény, puha, puha-kemény, folyó, folyó-kemény összállásu. 2-or színére nézve: szürke, fehér, gyöngyszinü, sárga 's fekete. 3-or Nagyságára nézve: nagy vagy kicsiny. 4-er T á m a d á s i módjára: veleszületett és szerzett, 's ez utóbbi ismét vagy rögtöni, vagy lassú; ezenkívül elsőd- 's másodlagos. 5-ör Kifejlődési fokára nézve: érett's éretlen. Végre 6-or szö v e m é n y é r e : egyszerű, vagy szöveményezett.

A' hályogot előkészítő 's támasztó okok tételezik fel. Hályograi kórkétség minden emberben van; különösen férfiak, vének, nők a' hószám elmaradási időszak tájában, változás 's különféle senyvekben szenvedő egymik mutatnak

nagy kór-készséget; ezenkívül van még örökletes kór-készség is. Támasztó okok: a' szem'rángásai és rázatásai, mi által a' tok a' szomszédrészektől elszakad; a' lencsetok, vagy lencse sérelmei; a' szemek erősb, 's napirenden történő megerősítései; tűzkörüli foglalkozás; előre hajtott fővel végzett erős munkák; sötét, nedves, füstös lakhelyek; gyakor 's rögtöni átváltoztatása a' fénynek sötétséggel; a' szemek hirtelen meghütése, csipős gőzök; gyakori csipős szerekkeli, 's léles italokkali élés.

A' hólyag műtét célja, hogy a' hátsó szemcsarnokbani homály félremozditassék, 's így az akadály eltávolítván, a' fény sugaraknak az idegreczéhez elfogott utjok felszabaditassék. Ezt három különemű műkezelés által érhetjük el: a' kivétel, lenyomás (tágabb értelemben), 's az összedarabolás által, melly mind három vagy a' szarú, vagy a' tülkhártyán át intéztethetik.

A' hályog kivétele.

Ezen műtét leggyakrabban 's legjobban a' szarúhártyán át történik. **J a v a l v a** van: a' kemény 's nem igen nagy hályognál, tovább, hol a' műteendő egyén tökéletes egészséggel bír, a' szem rendesen van alkatva, eléggé domború 's kiálló, hol a' szemrés elég nagy, 's a' szivárványhártya élénken mozgékony. **Elle n j a v a l v a** van: ha a' szemek mélyen fekszenek a' szemgödörben, ha a' szemhéjrés szűk, aggkörnél, kis melsőcsarnoknál, előhegnél, a' láta szokványos görcsös összehuzódásainál, a' szivárványhártya mozgékonytalanságánál, 's mórnál.

A' műszerek: hályogkés, hályoggerely, Daviel kanala, Daviel ollói, a' horogcsa, a' kajmacsos hályogtő, a' keskeny szarúcsipesz, lapátka, angol tapasztcsikok, egy szemkötény, 's homlokkötő.

A' műtevés ülve vitetik végbe; a' beteget szem közt — csakhogy alacsonyabb helyre — ültetvén, hogy a' műtő karját szabadabban mozgathassa, 's mindent igen tisztán kivihessen, az ablak mellett, hogy a' fénysugarak a' beteg' szemébe harántosan bocsátassanak be. Legalább egy segéd legyen, ki a' beteg hátfamegett lévén, a' jobb szem műténél bal, a' balénál pedig jobb kezével fogván a' beteg állát, azt feszesen melléhez szorítja; másik kezével pedig Pellier szemhéjtartójával a' felső szemhéjt felemeli; maga a' műtő az első esetben a' jobb, a' másodikban a' bal mutató- 's közép-ujjával, a' többit behajtván, az alsó szemhéjt lehuzza, 's másik kezével a' műtétet következő négy szakokban viszi végbe:

Az első időszakban, megfogván irótollként a' hályogkést, a' műtő kezét a' pofesonthez alkalmazott kisújj segítségével ingatlanná teszi; ezután az élével lefelé fordított hályogkést a' kül szemszegletnél a' szemteke harántos metszetében a' túlkhártyától fél vonalnyira a' szarúhártyába szúrja, 's azt átfúrja; ekkor a' kés hegyét — élét mindig függőlegest lefelé tartván — a' belső szemszeglet fölibe irányozza, hogy a' kés hegye a' beeresztéssel egészen átelleni pontban jöjön ki; most tovább tolja a' kést, míg csupán a' szarúhártya legalsóbb része marad átmetszendő, itt egy keveset megpihenvén, hogy a' szemtekeizmok hatása lecsillapitassék, ezt is átmetszi, 's ha ez a' köthártya gindársága miatt nem történhetik meg könnyen, Daviel ollóját használja.

A' második időszak. Bevégeztetvén az első időszak, a' beteget kevesé pihenni engedjük, mire a' mutatóujjal az alsószemhéj levonatik, 's a' szemtekére enyhe nyomás külöltetik, 's az így történt szarú, 's túlkhártya közötti résen a' hályoggerelyke egész a' látáig vitetik be.

A' harmadik időszakban a' gerely egyik élével

különféle irányban történt buzások által a' lencse melső tokja összedaraboltatik.

A' negyedik időszakban az eltávolított hályoggerelykét nem ritkán azonnal követi a' hályog; 's ha nem, a' beteg által a' szemtekét mozgattatjuk, 's ha ekkor sem jön ki a' hályog, a' szemteke enyhén nyomatik az alsó szemhéjt levonó mutatóujjal, míg a' hályog legnagyobb átmérőjével a' látába jutott, midőn a' Dáviel kanala homorú részével a' szemből enyhén kiségitetik. Ha a' melső tok meghomályult 's czafatai a' látát ködössé tennék, ezek a' csipesz által kihuzatnak. Ha pedig a' hátsó tok homályosnak vétetnék észre, ez a' kajmácsos hályogtővel roncsoltatik el, mi alatt azt vigyázva 's elég mélyen akasztanók a' hátsó tokba, 's többször tengelye körül forgatnók.

Utógyógy mód. A' műtét elvégeztével, 's a' beteggel látáspróbák intéztetvén, a' mindkét szem lecsukott pilláit angol tapasz csikókkal leragasztjuk, 's a' betegnek — őt ágyba fektetvén kevéssé fölemelt fővel — testi 's lelki nyugalmat ajánlunk. A' szarúseb 24—48 óra alatt beheged. Mielőtt azonban ez történik, a' viznedv a' szemből kicsepeg, 's azért a' szemkötényt többször kell váltogatni. A' viznedv kicsepegése megszűnte után harmadik vagy negyedik nap, a' látási-próbák vigyázva ismételtetnek; kilencedik nap, a' lob megszűnte után a' szemkötény zöld szemernyővel cseréltetik fel, 's a' beteg alkonyatkor a' szabad levegőre bocsájtatik.

Ha a' hályog kivétele után a' pillák összeragadnak, 's a' szemben a' nedvek meggyülemlelenek, ezek a' belső szemszegletnél lefelé huzott alsó szemhéjon át kibocsájtatnak. Ha a' szivárványhártya kiiszamlik, ennek visszatétele a' szemhéjak erőműves ingerlései, nagyobb fény beeresztés, Dáviel kanala használata, vagy bódár becseppentés által kíséretetik meg. Ha az üvegtest iszamlik ki, a' beteg nagy nyu-

galmat vigyázzon meg, 's a' szem tovább ideig hagyassék beragadva. A' bekövetkezett nagyobb lob szoros lobellenes készüléket kíván. Az utóhályog mindig vagy lenese,— vagy tokhályog; ha felszivatásnak ellenállana, lenyomatik

A' hályog lenyomása.

Ez vagy, szorosan véve, lenyomás, vagy hátrafordítás. E' műtét megkivántatik: ha a' müteendő testalkata igen ingerlékeny, rossz küllemmel bir; ha a' hályog nagy főfájásokkal, vagy buja senyv, görvélykór, bocérhaj lefolyása alatt fejlődött ki; mélyen fekvő szemtekénél; keskeny szemhéjrésznél; aggkörnél; elő- vagy hátsóhegnél; a' láta szokványos göresös összehuzódásainál; a' szivárványhártya mozgékonytalanságánál, 's végre, ha a' beteg hátpúp miatt hátán nem fekkhet.

1-ör A' szorosan vett lenyomás.

Kis, 's olly hályognál van javalva, melly a' melső csarnok fenekén könnyen elrejtethetik; legtöbbnyire a' tülkhártyán át vitetik véghez következő három időszakokban:

Az első időszakban: az egyenes hályogtő egy vonallal a' szemteke vizirányos átmetszete alatt a' kül szemszegletnél a' szarúhártyától egy vonalnyi távolságban olly irányban szuratik a' tülkhártyába, hogy hegye a' szemteke központja, egyik lapja fel, másik aláfelé nézzen, 's sem a' sugártestet, sem az idegrece fűrészképü szélét, a' sugáridegeket, 's nagyobb edényeket meg ne sértse, sem a' hályog időnek előtte helyéből kimozdítassék.

A' második időszakban: a' tő tengelye körül negyed körben fordítatik, hogy lapjai a' szőlőhártyával párhuzamba essenek, 's ezen helyzetben szorosan a' melső tok előibe tolassék, mig hegye a' láta belszélétől eltakartatik.

A' harmadik időszakban: a' tő szemben lévő része a' hályog felső széle felé irányoztatik, 's a' tő azon lapjával, melly a' melső toknak vala forditva — felemelvén kevéssé a' tő nyelét — a' hályog a' látán alul le- 's kifelé mindannyiszor nyomatik, mig megszűnvén a' lenyomás, a' hályog többé vissza nem tér. Végre a' tő azon módon, mint bevitették, kivezettetik.

2-or Hátrafordítás.

Csupán a' harmadik időszakban különbözik a' lenyomástól; az ugyanazon helyzetben — mint a' második szak végén — maradt tővel a' hályog a' szem fenekére az üvegtestbe, 's pedig az alsó 's kül szemizmok közé nyomatik aképen, hogy hátsó felülete alsóvá, a' melső felsővé változzék; 's ez mindaddig ismétetik, mig a' hályog többé vissza nem jő. Ha a' tok elszakad, szükség azt egészen elroncsolni. A' puhább hályogot, mennyire lehet, össze kell darabolni, a' nagyobb czafatokat le, a' kisebbeket a' melső csarnokba átnyomni, hogy könnyebben felszivassanak; ha a' hályog a' szőlőhártyával össze van nőve, attól ovatosan választassék el; ha a' tő beeresztéshelyén nagyobb vérömlény támad, a' köthártyába intézendő bemetszés által bocsatassék ki; ha a' szemcsarnokaiba vér ömlik ki, a' műtétet szaporán szükség bevégezni, mielőtt a' viznedv megzavarosodik, 's ha nagyobb mennyisége miatt fel nem szivathatik, a' félholdképű szarúmetszéssel üritessék ki. A' szemizgatás bevégeztével az utóhályog (ha jelen van) uj műtét által távolitassék el.

A' szarúhártyán általi lenyomás 's hátrafordítás két időszakon át történik. Az elsőben a' görbe hályogtő ezen hártyán keresztül egész a' hályogig vitetik, 's most a' lenyomásnál a' tő domború felületét a' hályog felső szélére

alkalmazván, ez lenyomatik a' szem fenekére; a' hátrafordítás pedig a' tő domború felületével, mint feljebb említők, mindannyiszor vitetik véghez, míg a' hályog többé vissza nem tér.

Az utógyógymód ugyanaz, mint a' műtét első neménél, ha azonban hányás, szemlob, vagy más bajok következnenek be, azok különmemüleg szereltetnek.

A' hályog összedarabolása.

Javalva van, ha a' második műtéti javallatok mellett, a' hályog puha, vagy puha-kemény; 's két időszakon át történik:

1-ör a' szaruhártyán át következőleg: előbo-csájtván a' láta különbféle kitágulása szerént a' tülkhártyától közélb, vagy messzebb a' szaruhártya alsó részén — lemezeihez függőlegesen — beszuratik, 's a' hályog felé irányoztatik. A' második időszakban előbb a' lencsetok, ezután maga a' lencse apró darabokra vágatik össze.

2-or A' tülkhártyán áti összedarabolás három részből áll, mellyek két elsője azon módon vitetik véghez, mint a' tülkhártyán általi lenyomásnál; a' műtét harmadik részében a' tok 's lencse összedaraboltnak, 's a' felszedelt darabok nagyobb része a' melső csarnokba mozdítatik, a' kemény részek pedig lenyomatnak.

Ha ezen műtét alatt a' láta görcsösen összehúzódik, a' görcs az által szüntetik meg, hogy a' kéz a' szem elébe tartatik, miáltal a' fény behatása mérsékeltetik.

Mivel mindazon bajok, mik az előbbi műtétnemnél bekövetkeznek, itt is előjöhetnek, ugyanazon gyógyszerelés alkalmaztatik.

Azonban e' műtét után gyakrabban támad utóhályog, miért is akkor a' lencsét az izgatás megszüntével,

ha lehet, ujontan összedarabolni, 's ha nem, lenyomai szükség.

Ezen elősorolt műtéteknek van jó 's rossz oldalok.

A' kivétel jó oldalai: Ez által gyökeres a' gyógyítás, a' sértés csupán a' szaruhártyára korlátoltatik, 's azért ezt vérömlény, különféle ideges bántalmak nem követik, 's végre a' beteg tüstént látván, nyugodt lélekkel engedelmeskedik az orvos minden intéseinek.

Ros z oldalai: nem ritkán a' szarúseben betolult lég igen sulyos, 's rossz következményekkel kapcsolt gyuladást okoz; a' különféle műszerek a' szemre izgatóbb hatást kölölnek, 's maga a' műtét nyugtalan, félékeny egyéneknben nem egészen jól vitethetik végbe.

A' lenyomás 's hátrafordítás jó oldalai: kevesebb műtői ügyességet igényel, a' szem akárminémü alkatánál, s nyugtalan egyéneknben is kivihető; ezenkívül a' sértés csekély annyira, hogy a' seben át lég nem tolul a' szemüregbe, 's azért a' bekövetkező gyuladás is ritkább, 's végül kellemetlen kimenetnél a' látás múlata által gyakrabban térítethetik vissza.

Ros z oldalai: csupán palástoló gyógyítás, mivel a' hályog gyakran visszatér; a' szemesarnokbani vérömlények, a' sugár edények, 's idegek sérelme, 's innen az idegrendszer gyakori zavarai; mór.

Az összedarabolás jó oldalai: mindkét szemben jobb kézzel kivihető műtét; a' szem akárminémü alkatánál, kisdedeknél, 's a' felszívás lassúbb folyamánál többször is intéztethetik; kicsiny, a' szaruhártyára szorító sebhely, 's a' ritkán bekövetkező gyuladás, 's végül, miután a' hályog felszívott, gyökeres gyógyulás.

Ros z oldalai: olykor szaruló következik kedvezetben következményeivel; a' kevesbé elroncsolt tok által utóhályog támad, 's ez akkor történik, ha a' tok később

homályul meg; 's végül a' kivált kemény hályog csak később szivatik fel, 's olykor többszöri összedarabolást követel.

Mülataképlés.

Azon sebészi műkezelés, mi által a' szarú, 's szivárványhártya életművezeti hibái által okozott fénysugarak idegrecéhez behatási gát elmozdítatik.

Javalva van: 1-ör látacsukulatnál, a) a' látaszélei közvetlen, b) kiizzadt nyirk általi összenövésből eredt, 2-or a' szarúhártya átlátszékonytalanságánál, melly bajok egyedül, vagy összetéve jöhetnek elő; 's csupán akkor szabad a' műtevés, ha a' fénysejtés még el nem töröltetett. — Ellenjavalva van: szemsorvnál, tülksapnál, aggszemnél, szempuhaságnál húzamos szemlobnál, még ép szemnél senyves egyénben.

A' különbféle e' műtét körül megkívántató körülmények miatt, különbfélekép módosítatik, 's pedig: 1-ör a' szivárvány-metszés (Iridotomia) a' szivárványhártya egyszerű bemetszésében áll; 2-or a' szivárvány-csonkítás (Iridectomy) a' szivárványhártyából egy darabot kimetszván, 3-or a' szivárvány-oldás (Iridodialysis) a' szivárványhártyának a' sugárkötőtöli elválasztásában áll; 4-er szivárvány-zárás (Iridoparelysis) a' még jelenlévő láta megváltoztatott helyheztetéséből áll; 5-ör tülk-csonkítás (Sclerectomy) a' tülk, 's érhártyából, 6-or szarú-csonkítás (Keratomy) a' szarúhártyából egy darabcsát kivágván.

E' módosítások közül mellyik birjon legtöbb előkelőséggel, a' műtő határozza meg, ki ezt az eset egyéniségéhez szabandja, mivel e' tekintetből bizonyos rendszabályokat lehetlen felállítani, 's azért csupán az általános szabályok megemlítésére szoritkozom. 1-ör A' szivárványhártya nagy,

's nyirkkiizadmánynyal járó gyuladós képessége miatt, a' hol lehet, a' legkevesbé sértő műtét kezeltessék. 2-or A' láta mindig olly helyen képeztessek, hol a' látást legjobban pótolja, 's azért a' látacsuk belszélén. 3-or a' láta elég nagyra képeztessek, $\frac{2}{3}$ vonalra átmérőjében, vagy a' szivárványhártya $\frac{1}{3}$ területét fogja magába

A' műtét méltánylata. A' szivárvány-metszés tetemes sértéssel nem járó műtét; általa ugyan központi mülata képelltetik, de könnyen ismét becsukódik; a' szarúhártya vagy lencserendszer, valamint ez a' szarú-, vagy tülkhártyán át vitetik végbe, könnyen megsértethetik, 's ha a' lencse-rendszer meg van homályosodva, következőleg a' hályog kivétele javallva, ez mégis lehetlen; tehát ezen műtét csupán akkor van javallva, ha a' lencserendszer ép állapotban, 's a' szivárványhártya feszítve van. A' szivárvány-csonkítás sokkal kisebb sértési behatással jár, mint első pillanatra hinnök; a' sebszékék nem nőnek olly hamar egybe, a' képzett láta mozgékonyyá is válhat; a' támadt vérömlény, 's a' tán meghomályult lencse a' szarúseben át könnyebben eltávolithatik. Teljesen ép szarúhártyánál, a' mülataképlés lehetőségénél, 's egyidőbeni hályognál van javallva. A' szivárvány-oldásnál a' képlett mülata ritkábban csukódik ismét be; e' műtét mégis hatályosb sebzési behatással jár, s' nem ritkán lob által kisértetik; azonkivül ezen a' hátsó szemcsarnokból kezelt műtétnek még következő árnyékoldalai vannak: alig látszik a' műható tö, azért kezelése bizonytalan; a' szarúhártya, a' lencserendszer könnyen megsértethetik: a' műszer könnyen kiesuszik a' sebből, 's a' petyhüdt szivárványhártyába gyakran be sem hat; azonkivül egy illy mülata a' látást alig pótolja vissza, mivel mindig csupán a' szivárványhártya szélén a' lencse körén kívül képződik, 's ennél fogva a' műtétnek a' szarúhártyán általi kivitele elő-

kelősséggel bír, mivel mellék sérelem nélkül vitethetik ki, a' szivárványhártya legkönnyebben fogathatik meg, ha szükség egy része el is távolíthatatik, 's a' szükségesképeni vérömlény a' szarúseben kibocsájtathatik. Javallva van a' szivárványhártyának hályoggal összenövésénél, 's annak elroncsolása miatt kivihetlen szivárvány-ésonkitásnál. A' szivárvány-zárás javallva van, hol központi állatacsukulatnál, — de még átlátszó lencsénél—ép, szabad 's nyulékony szivárványhártyánál a' láta az állatacsukulat szélén túl huzathatik. A' tülk- 's szarúésonkitás a' kísérlet, de ki nem vihetés végett említést érdemlenek, mert mindeddig nem ismerjük azon szerelést, mi által az eleinte átlátszó heg, mint ilyen, megtartathassék.

A' beteg helyezete, 's a' segédek úgy rendeltetnek el, mint a' hályog-műtétnél, 's még szükség egy szemhéjtartó, 's nyugtalan egyéneknél a' szemteke feszes tartására egy kis horogcsa. A' különösen szükséges eszközöket a' műtét különböző alkalmazatánál adandjuk elő.

Az egyes műtétekről különösen.

A' szivárvány-metszés. Eszközök: a' felebb említett szükségeseken kül, egy hegyén két élű tő 's egy hályogkés.

Szivárvány-metszés a' hátsó csarnokból. A' tő, mint a' hályog-műtétnél, a' tülkhártyán át a' hátsó szemcsarnokba merítetik, a' szivárványhártya külszélénél a' melső csarnokba vitetik, ebben a' szivárványhártya belszéleig vezetetik, 's élével ezen hártýára nyomatik, 's így ez harántosan átmetszetik: jobb ha két metszés tétetik, mellyek egy szegbe végződnek, mivel az által az ismét összenövés kevésbé lesz lehetővé. Az egyidőbeni előheg jelenléténél ezt egyúttal felmentjük. A' talán homályos lencsét

összedaraboljuk, 's a' szétmetszett darabokat a' seb szélei közé nyomjuk, hol ezek, mint némellyek állítják, az ismétli összenövést meggátolják. E' műtéti modor még eddig kevés utánzókra talált.

Sz iv á r v á n y - m e t s z é s a' m e l s ő s z e m c s a r n o k b ó l. Ez vagy úgy vitetik végbe, hogy az említett két-élű tő a' szaruhártyán vitetik át, 's a' szivárványhártya azon módon, mint előbb, metszetik ketté, vagy jobban 's biztosban, ha, mint a' hályog kivételénél, a' szarúmetszés tétetik meg, mellyen át egész a' szivárványhártyáig egy kicsiny hegyes becsukott olló vezettedik be, ekkor felnyit-
tatik, egyik szára fél vonalnyira a' szivárvány szélén felül beszuratik, 's a' szivárványhártya az ollószárak összenyomása által keveset oldalt fél vonalnyi távolságban a' felső szivárvány-széltől átmetszetik; most az olló fordítatik, 's ugyanazon beszurási ponttól ugyan olly metszés tétetik a' másik oldalra, tehát mintegy V idomu karély képeztedik, melly összezsúgorodván, a' mülátát képzí. Ha a' lencse meghomályult, tokja az ollóval szét daraboltedik, 's a' hályog kivétele az ösmert mód szerint intéztedik.

A' sz iv á r v á n y - c s o n k i t á s. Műszerek: 1 hályogkés, 1 horogcsa, Daviel ollója, 's a' Beerféle csipesz.

Sz iv á r v á n y - c s o n k i t á s a' h á t s ó s z e m c s a r n o k b ó l, **F ü l k - s z i v á r v á n y - c s o n k i t á s.** E' műtét, mint nehezen kivihető, mély sérelemmel járó, sohasem célirányos, 's más műkezelés által könnyen kipótolható, semmi esetre sem ajánlható.

Sz iv á r v á n y - c s o n k i t á s a' m e l s ő c s a r n o k b ó l, **S z a r ú - s z i v á r v á n y - c s o n k i t á s:** A' hályogkés, mint a' hályog kivitelénél, a' szaruhártyába meritedik, 's a' régi látáig vezettedik; itt a' szivárványhártyát átszúrván, a' hátsó szemcsarnokba egy vonalnyira tolatik elő; erre ismét a' melső csarnokba vezettedik, 's a' szarúmetszés be-

végeztetik. Az így képzett szivárvány-karélyt a' csipeszszel megfogjuk, 's Daviel ollójával alapjánál elmetszük. — Jobb, ha azon oldalon, hol a' láta képlés céloztatik, történik a' szarúmetszés, 's ezen a' szivárványhártya a' horogcsával előre huzatik, 's belőle Daviel ollójával egy darab kivágatik.

A' szivárvány-oldás. Műszerek: 1 hályogkés, horogcsa, Daviel ollója, 's csipesz.

Szivárvány-oldás a' hátsó szemcsarnokból. Erről szintolly véleményzéssel vagyunk, mint a' hátsó csarnokbéli szivárványconkitásról.

Szivárvány-oldás a' melső szemcsarnokból: Szarú-szivárvány-oldás. Következőleg vitetik végbe: a' képzett szarúseben át bevisszük a' horogcsát, ezt a' szivárványhártya belszélébe bökjük, 's ki- 's előfelé huzással a' sugárkötőtől elválasztjuk. A' jelenlévő előheget egyúttal szinte felmentjük; a' meghomályult lencsét hátra fordítjuk; azonban a' szivárványhártya könnyen visszatér a' sugárkötőhöz, 's ezzel összenő, 's azért ennek meggátlásául legcélszerűbben kapcsoljuk egybe a' szivárvány-oldást a' szivárvány-zárással, melly **Langenbeck** után legtöbb célirányossággal, biztossággal 's utánzókkal dicsekszik. Ezen célból a' hályogkéssel a' szarúhártyába egy beszurást teszünk, melly csekély aláfeléi nyomással tágítatik, — azonban a' műszert szükség szaporán kihuzni a' víznedv teljes kifolyása meggátlására, — ezen seben most a' horogcsa aláféle irányzott hegygyel bevitetik, a' szarúhártya mellett szaporán ez, 's a' szivárványhártya közt az átelleni sugárkötőszélégig tolatik; itt hegye a' szivárványhártya felé fordítatik, 's ebbe beakasztván, a' sugárkötőtől elválasztását ismételt huzongálások által eszközöljük; ha már ettől elvált, enyhén a' szarúsebszélek közé huzzuk, 's itt egy kevés időre magára hagyjuk, meglátandók, valjon visszatér-e? 's

hogy a' beszorulás elég erős-e? ennek esetében a' horogcsa hegye felfelé fordítatik, domború részét a' csipeszszel megfogjuk 's Daviel ollójával elmozdítjuk. A' horog helyett használhatjuk G r a e f e szivárványmetszőjét, R e i s i n g e r horgcsipeszét is; azonban a' horog mindég a' legegyszerűbb- 's legkönnyebben kezelhető műszer.— Igen czélszerűen kapcsoltatik szinte a' szivárvány-oldás a' szivárvány-csonkítással, ha a' szivárványhártya a' sugárkötőtől elválasztatván, annak széle megfogatik 's Daviel ollójával belőle egy darab lemetszetik; szükségesleg itt a' szarúsebnek nagyobbnak kell lenni.

A' szivárvány-zárás. Műszerek: 1 hályogkés, 's tompa horog. A' szarúkéssel seb képeztetik a' szaruhártyán, a' tompa horog ezen át egész a' látáig vezetetik, széle megfogatik, 's mindaddig huzatik kifelé, míg az állatacsukulat széle fölibe nem ér. A' talán jelenlévő előheg egy bevitt hályog-tő által mentethetik fel, 's ugyanaz által a' hályog lenyomását is kezelhetjük.

Az utógyógymód mint a' hályognál.

Csap.

Igy nevezzük azon bizonyos kifejlődési csucsra korlátozott 's körülirt emelékét a' szemteke külső hártáinak, melly ezek alkatbeli elfajulásával jár; 's ezért van: szarú-, tülk-, szivárvány- 's sugárcsap. A' szarúcsap területére nézve: részletes, vagy teljes; alakára nézve: kúp-, vagy tekeképü.

Minden ártalmas behatás után kifejlődhetik, (különösen takáros 's himlős szemlob után), melly a' szarú 's szivárványhártya összenövését hozza elő, a' viznedv folytonos elválasztása mellett.

A' csap gyógyításmódja a' kifejlődés fokához mére-

tik, 's 1-ör etetésben, 2-or szurásban, 's 3-or mütét általi eltávolításban áll. A' részletes 's igen kicsiny szarúcsapnál etető szerek alkalmazata javalltatik, különösen az etető hamag 's dárdány-vaj. Ha a' szurástól valamit várhatni, az minden harmad, negyed nap mindaddig ismételtessék, míg az emelék apadása nem vétetik észre, vagy ez annyira megtömült, hogy tovább nem nőhet. A' szurást a' csap hegyén, vagy alapján tehetjük meg. — Teljes szarúcsapnál különféle káros következmények végett müeltávolítása van javallva.

M ü s z e r e k: a' közönséges, vagy kevésbé nagyobb hályogkés, a' csipesz és Daviel ollója.

A' beteg helyzete épen olyan, mint a' hályogműtételnél. Maga a' mütét következendőképen vitetik véghez: a' mütő a' csap külső alapjánál annak közepébe meriti a' kést aláfelé irányzott éllel, 's a' beszurási ponttal átellenben fekvő részen ismét kiszúrja; most a' kést tovább tolja, 's így az aláfelé történt szarúmetszéssel a' szarúhártyát a' szemtekétől eloldja; az így képzett karélyt a' csipeszszel megfogja, 's a' domború lapjával szemtekéhez néző Daviel ollója által a' csap felső részét is elvágja. — Ha a' csap-eltávolításnak a' tülkhártyán belől kellene történnie, úgy ez következőkép kezeltetik: egy kicsiny keskeny lapjára hajtott késsel, — mielőtt egy a' csap csucsába meritett horog által a' mütő bal kezével a' szemtekét eléggé előre huzza — aláfelé irányzott éllel úgy, hogy a' kés homorú lapja előfelé nézzen, a' jobb szemén a' külső, a' bal szemén a' belső szemszegletnél az eltávolítandó csap határán szúr be, 's a' metszést köridomban a' csap körül viszi. — Ha a' mütét alatt vérzés áll be, úgy ez hideg vízzel könnyen csillapitathatik; ha azonban a' tülk- 's érhártya közé — a' rögtön félbe szakított nyomás következtében — vér ömlik ki: ekkor az érhártya az idegrecével szörnyü fájdalmak alatt, mint egy vért

hányó hólyag, a' sebbe tolódik, 's azért azt el kell távolítani. A' szörnyü fájdalmakat vigyázó 's szapora műtevés, 's minden a' szemtekén történhető hasztalan vongálás elkerülése által kerüljük ki.

U t ó g y ó g y m ó d. Mindjárt a' műtét után a' becsukott szem angoltapaszesikkal beragasztatik; a' beteg ágyba fektetik, hol magát nyugton viselje, 's aztán hideg borogatmányok 's lobellenes élet-kormány rendeltetik. A' bekövetkező nagyobb lob esetében igen szigorú lobellenes gyógy-mód kezeltek.

Kancsalság.

A' szemteke azon hibás állása, mellyben annak tengelye a' rendes irányzattól állandóan eltér, mindazáltal minden oldalra mozdíthatatik.

A' baj különféle fokára nézve, a' gyógyításmódor különbözik: 1-ör e t e t é s, 2-or s e b é s z i műtét által; 's ez utolsó a) egy köthártyaredő-kimetszés, b) az összezsugorodott izom átmetszése által vitetik végbe. — Az első műkezelés a' kancsalság kisebb fokánál, szemlobokra nem hajlandó, lankadt életerejü, öreg 's sápadt köthártyáju egyéneknél van javallva; 's az által vitetik ki, ha az összezsugorodott izom átelleni szemszegletbe egy darab pokolkő ugy alkalmaztatik, hogy hatása elég mélyen történjék. Ollykor erre tüstént megszün a' kancsalság; de ha ez nem történék, a' hideg borogatmányok által eszközlött gyuladás szünte után ezen etetés mindannyiszor ismétetik, mig a' szem rendes irányzatát vissza nem nyeré. — A' kancsalság kisebb fokánál fiatal, izmos egyéneknél a' kötredő kimetszése előke-lőséggel bir. Miután a' fej feszes állást nyert, 's a' szem-pillák egymástól eltávolitattak, egy csipesz segedelmével az átelleni szemszegletben egy redő képeztetik a' köthártyán,

's ez 2—3 vonalnyira az alatta fekvő sejtiszövettel a' Daviel ollóval — domború lapját fordítván a' szemteke felé — elválasztatik; a' csekély vérzés hideg szivacsok alkalmazásával lecsillapítatik, 's a' nem sokára bekövetkező csekély gennyedés utján heg képződik, mellynek támadtával csak nyeri vissza a' szem rendes irányzatát; 's ha az nem történnék, a' műtét ismétetik, ha a' heg többé nem vörös, puha 's engedékeny.

A' megrövidült, összezsugorult, vagy hibásan beigatott izom átmetszése javallva van: 1-ör ha a' kancsalság olly nagy foku, hogy minden más kezelés mellett el nem töröltethetik. 2-or Ha a' műteendő köt-szarúhártya, lencse, üvegtest 's idegrece alkata olly, hogy semmi rossz következésektől félni sem lehet; 's végül 3-or az egyik szemteke izom bénulatnál; hol mindig az átelleni épen munkálódó izom metszetik át.

A' beteg ülő helyzetbe tétetik, szemével az ablak felé fordulva. Három segéd szükséges: egy a' fő 's felső-, egy másik az alsó szemhéj megfeszítésére; egy harmadik az eszközök kézbesítésére.

Műszerek: 2 szemhéjtartó, 2 feszítő-horogcsa, 1 Daviel ollója 's 1 tompa horog az izom előhuzására 's hideg viz.

E' műtét mintájául szolgáljon a' belső egyenes szemizom átmetszése. Mjután a' fő 's szemhéjak megfeszítettek, a' köthártyába közel az izom beigatási pontjához a' horogcsa beakasztatik, 's a' felső szemhéjt tartó segéd bal kézbe adatik, ki enyhe huzással a' szemet előfelé huzza, 's mozgásait megakadályozza; 's most a' köthártyába másodsor ugyanazon helyen, — de még is úgy, hogy a' két beakasztási pont között 1—2 vonalnyi tér maradjon — beakasztatik a' horogcsa, 's ezt a' műtő baljával belfelé vonja; így egy kötredő képződik, melly, valamint az alatta fekvő

vő sejtszövet is, a' domború részszel a' szemtekéhez fordított ollóval átmetszetik, most a' becsukott olló a' seben át az izom 's szemteke közé vezetetik — a' sejtszövet elroncsolása, 's az így könnyüleg történhető ismétli összenövés meggátlása végett — erre a' tompa horog vitetik be, a' sejtszövettől felszabadított izom megfogatik, előre huzatik, 's ina a' tülkhártyához közel átmetszetik. Ha a' szem rendes irányzatába most vissza nem jönne, a' tompa horog újra bevitetik, hogy így a' még tán át nem metszett rostok megfogassanak 's átmetéltethessenek.

Az izomhas átmetszése hasonlóképp történik, csak hogy itt az ollót a' horog háta megett szükség annak átvágatása végett bevinni.

A' két horgacs általi redő-képzésnél nagyobb előkelőséggel bír a' csipeszszeli redőképzés, mivel így minden vongálás elkerültetik. Idősb önhatárzott egyéneknél, kik a' szemet kifelé fordíthatják 's ezen helyzetben nyugalmasan tartják, a' szemteke megfeszítése is szükségtelen.

U t ó g y ó g y m ó d. Gyakori hideg vizzeli mosások; jeges vízbe mártott nyomfoltok alkalmazata; homályos szobabani nyugalom, 's lobellenes életkormány.

A' szemteke kiirtása.

Azon műtéti kezelés, melly által a' szemgödörből vagy az egész szemteke (teljes) vagy csupán egyes részei (részletes kiirtás) elmozdítatnak.

A' teljes szemteke-kiirtás javallva van mindazon esetekben, hol a' szemteke elfajulása az élet veszélyeztetésével jár; következőleg: 1-ör a' szemráknál; 2-or kezdő velőstaplónál; 3-or elterjedt rosznemű köthártya-elfajulásnál; 4-er a' teljes szarúcsap, érszem, 's az ezzel párosult fűrtös-csap fenyegető rákfenés elfajulásánál; vagy ha e' két

utolsó esetben a' vérzés nem csillapítható, 5-ör a' megpukkanáshoz közelítő, vagy megpukkant 's rákfenésen elfajult szemvizkóránál; 6-or ha a' szemet idegen, el nem távolítható testek elroncsolák, 's izgatások által lobos jelene-
teket feltételeznének; 7-er a' vissza nem pótolható 's csont-
zuzással párosult szemsértéseknél; 8-or a' feltételezetlenül,
szemkiirtás nélkül nem kezelhető, kiirtandó rosznemű szem-
gödör-dagoknál; 9-er a' rosznemű bibires szapora terje-
désénél; 10-er a' szemgödörbe terült szemhéjránál.

A' műtét méltánylata. A' szemirtás az okozott 's mindég hátramaradó ferdtítés miatt igen szomorú műtét, de a' fájdalmak 's a' szemnek nemesb életművekkeli kapcsola-
ta miatt igen veszélyes is; 's habár a' sértő behatás nem igen nagy is, az eredmény biztossággal előre meg nem határozható. Korcsvegyes egyéneken alkalmazott mű-
tétek után az eredményt soha sem lehet kedvezőnek várni.

Műszerek: 1 hegyes egyenes késcse, Ludwig nagy ollója, tők 's fonalak, horog 's fecskendő, tépet, an-
goltapaszeszikok, hideg víz 's elővigyázatúl két tompa ho-
rog. — Három segéd szükséges: az első tartja a' főt 's a' felső-, a' második az alsó szemhéjat; a' harmadik a' műtét helyére hideg vizet fecskendez.

A' beteg egy széken ül egyenest, arczával az ablak felé; ha gyermek a' beteg, úgy ruhába tekertetik 's az asz-
talra tétetik.

Műtét. Miután a' műteendő czélszerű helyezést nyert, az egyik segéd a' főt megtámasztotta, 's a' felső szemhéjt — egy a' pillaporc háta megett áthuzott fonál segedelmé-
vel — fölfelé huzta volna; a' műtő egy horog által a' szem-
tekét fölfelé huzza, 's a' késcsét az alsó szemhéj fölött, egy keveset aláfelé tartott éllel, a' bal szem a' bel-, a' jobbon a' külszemszegletnél a' szemgödör 's teke között a' szem lágyszegletébe bémeríti, a' szemtekének megfelelőleg

— félívben — egész a' másik szemszegletig viszi; mi által a' szemteke alsó szemhéjjali egybeköttetést, 's az alsó haránt szemizom inát feloldja. Erre a' műtő a' szemtekét még inkább fölfelé vonja, Ludwig ollóját a' sebbe viszi, 's 4—5 vágással először a' látideget, azután az ütért 's a' sejtszövetet elválasztja; most a' szemtekét előre huzza, 's egy a' késcsével intézett vágással a' felső szemhéjtől eloldja. A' vérzés jobbadán nem nagy, 's a' hideg vizzeli befecskendezések elegendők azt csillapítani. Erre a' műtő olajba mártott ujjával a' szemgödört megvizsgálja; 's minden hátramaradt elfajultat eltávolít. Most a' becsukott szemhéjnyilást angoltapaszesikokkal beragasztja, 's szüntelen hideg borogatmányokat alkalmaztat. A' tépetteli kitömés nem minden esetben szükséges, mivel a' szemgödörben történő vérhegedmény itt a' legjobb vérzést csillapító szer. A' műtét előtt a' szemhéjak külső eresztét $\frac{1}{2}$ — 1 hüvelyknyire bemetszeni csupán akkor szükséges, ha az által a' szemteke nagysága miatt a' műtéten könnyíthetni. Előóvasként a' tompa horgokat is ajánlhatom elkészíteni azon esetre, ha a' behuzott fonal nem volna elegendő a' szemhéj megfeszítésére. Ha a' szemhéjak is szenvedelembe vonattak, együtti eltávolításuk van javallva; 's egy az egész bántalmazottat körülvevő metszés vitetik a' külső, vagy belső szemhéjeresztől a' szemgödör szélén a' szemhéjakon át, ezek a' csonttól elválasztatnak, 's az egész szemirtás végbevitetik. Ha a' köthártya csupán részletesen van elfajulva, a' kiirtás előtt készítessék ki a' beteges köthártya az egészséges szemtakaróktól. A' szemteke kiirtása után egyszersmind a' könymirigy is eltávolíttatik, mivel már többnyire el van fajulva, 's ezen haszon nélküli életmű jelenléte csupán káros lehet.

Utógyógy mód. Nagy vérzésnél töméssek ki a' szemgödör tépettel, 's alkalmaztassék enyhén nyomó kötés;

egyébként csupa nyugalom, lobellenes életkormány, 's hideg borogatmányok. Beálló genyedésnél a' geny szabad kifolyása eszközöltessék, 's a' kötés gyakran változtattassék; a' bujálkodó szemcsésedés pokolköveli érintések által gátoztassék.

A' szemteke részletes kiirtása által vagy az egész szaruhártya, vagy egyszersmind a' szivárvány-hártya, sugárnyujtványok, és a' túlkhártya egy része távolittatik el. — E' műtét javallva van: 1-ör a' szemvizekór nagyobb fokánál; 2-or részletes 's teljes szarúcsapnál; 3-or a' rosznemű szemröpnél, szarúposztónál 's köthuscánál. Ezen műtétet úgy kezeljük, mint a' szarúcsap eltávolítását.

U t ó g y ó g y m ó d. A' szem angol-tapaszcikkal bera-gasztatik; ágybani nyugalom, hideg borogatmányok 's szigorú lobellenes életrend.

Szemszörfordulat, 's szemszörkalász.

A' pillaszörök befelé fordulása a' szemhéjszél rendes helyzeténél szemszörfordulatnak — a' szemhéj belső szélén kinőtt szörrend, úgy hogy a' szemtekével érintésbe jő, szemszörkalásznak neveztetik.

Mindkettő szem-, kivált Meibom mirigy-gyuladás után támad, 's ez utolsó csupán gindár küllemű 's bujálkodó haj-növése egyéneknél jő elő.

A' gyógyítás palástoló 's gyökeres; az első ott javalltatik, hol kevés betüremelő ször van jelen, 's az által vitetik végbe, hogy a' szemször-csipeszszel a' pillaszöröket gyökerökhöz közel megfogjuk, — hogy el ne szakadjanak — 's azokat egyirántos huzással kivonjuk; 's e' kezelést mindannyiszor ismételjük, mig végre többé ki nem nőnek; mi által e' palástoló gyógymód gyökeressé válik.

Hol ezen műkezelés nem elégséges, a' pillaszörök' gyökerei kiirtása javalltatik.

Műszerek: 1 egy kevésbé domború szarulemez, 1 késcse 's csipesz.

A' műtét következőleg vitetik végbe: a' szarulemezt a' szemhéj alá toljuk, 's a' késcsével a' szemhéjszéltől egy vonalnyira a' bőrt balról jobb felé bemetszük egész a' pillaporcig, melly metszés kül-'s belről bolthajtásként végződik a' szemhéj szélén, 's a' könypontokat meg nem sérti; most a' csipesszel a' körülírt karélyt megfogjuk, 's a' pillaporctól óvatos metszésekkel, vagy Daviel ollójával úgy választjuk el, hogy a' pillaszőrök mind eltávolítottak legyen, 's a' pillaporc a' belső szemhéjszéllal együtt sértetlen visszamaradjon. A' hátramaradt szörgyökerek, mellyek a' fekete pontok által ösmertetnek meg, pokolkövel roncsoltatnak el.

Az egész szemhéjszélt a' pillaporccal egyetemben csupán akkor szabad kiirtani, ha a' pillaporc maga feltételezné a' szemszörfordulatot, következőleg minden más szerelés által a' baj el nem távolíthatatik, 's a' szemet teljes elroncsolással fenyegeti.

Az utógymód: hideg borogatmányok, lobellenes szerelés.

A' kiszegély.

Azon kórosan elváltozott helyzete a' szemhéjaknak, hol mind a' két, vagy egyik szemhéj ollyneműleg fordul ki, hogy köthártyájuk látszóvá lesz, 's a' pillaszőr a' szemtekétől el van fordítva. Ha az így képzett eltorzítás olly nagy, hogy a' szemhéjak rése be nem csukathatik, ezen állapotot nyulszemnek nevezzük.

Az okokra nézve, mik e' bajt feltételezik: 1-ör a' szemhéj-kültakarók megrövidülése; 2-or a' köthártya elfajulása; 3-or a' külszemszeglet elválása; 4-cr a' pillaszél életművezeti elváltozásai; 5-ör a' szemzárizom félbesza-

kasztott működése; 6-or dűlszem, vagy a' szemgödörben előjövő dagok által előhozott kiszegélyt különböztetünk meg.

A' kiszegély gyógyítása mindig annak legközelebbi oka szerint irányoztatik, 's vagy külszerek alkalmazatában, vagy műtevésben áll.

Az első esetben a' kiszegély kis fokánál nem ritkán sikerül lágyító borogatmányok, olajos 's zsíros bedörgölések által a' külbört engedékenyebbé tenni, és az ujjakkali hosszabb ideig folytatott nyujtás, 's a' kerseztbe alkalmazott ragtapaszcsikkokali természetes helyzetbeni feszes tartás által a' torzulást elmellőzni.

A' kiszegély nagyobb fokánál (Chelius szerint) következő mütét van javallva: A' szemhéj egész területében közel a' pillaszélhez a' bőr, 's alatta fekvő sejtszövetben egy metszést viszünk, a' sejtszövetet a' sebszélektől annyira elválasztjuk, hogy a' szemhéj kényelmesen természetes helyzetébe vitethetik vissza; erre a' szemzárizom rostjai egynehány függőleges, a' küleresz egyetlen egy vonalnyi hosszú harántmetszés által feloldatnak; most a' pillaszél közelében görbe tők által két fonálcsozor alkalmaztatik a' kültakarókra, mellyek az alsó szemhéj-kiszegély mütéténél a' homlokhoz, a' felsőénél az arczhoz erősítetnek meg; 's a' sebrés viaszattal bekent tépettel fedetik be. — Ha a' takarók meghosszabbulását 's a' pillaszél megrövidülését akarjuk elérni, Jaeger szerint következőleg műteszünk: Egy fonállal az ép szemem megmérjük a' pillaszél hosszát, 's az ez, 's beteges szem pillaszél hossza közötti különbség határozza meg az eltávolítandó pillaszél hosszbeli mennyiségét; mi végett egy csipeszszel előfelé huzzuk a' megkurtitandó pillát; e', 's a' szemteke között a' domború késcsévej egy egész a' köthártyán átható metszést viszünk az egyik

szemszeglettől a' másíkg; 's a' pillaszélből az eltávolítandó különzési darabcsát az ollóval kivágjuk. Mire a' felső sebszélts csipeszszel megfogjuk, 's a' késsel a' szemcsukizom 's homlokesontközti minden kóros egybefüggést feloldjuk; 's most a' pillaszélbeni függőleges sebrés két, 's a' harántos több csomós varattal egyítetik.

Az utógyógy módot az előadódó körülményekhez szükség szabni; 5—6 napon a' varrányokat elmozdítjuk.

A' pillák tökéletes elroncsolásánál a' bőrátültetés van javallva. Ez pedig következőleg történik: A' beteges szemhéj egészen eltávolítatván, e' műkezeléssel egyszersmind egy háromszegű sebfelület képeztetik, mellynek alapja a' szem, — hegye pedig a' homlok vagy pof felé néz; erre a' külszemszeglettől a' halántékfelé egy vizirányos 's az előbb készített sebfelület alapi átmérőjénél valamivel hosszabb metszés vitetik; e' metszés végpontjától egy másik alá- vagy felfelé, valamint az alsó, vagy felső szemhéj képzése intéztetik; ekként az átültetendő bőrkarélynak csüllő alakot kölcsönzünk; most a' bőrkarély az alatta fekvő sejtszövet-től elválasztatik, 's a' szem belszeglete felé annyira tolatik, míg a' hiányzó szemhéj helyét befogja; erre az orrfelé néző szélét az ott lévő sebszéllel, úgy szinte a' szemhéjszél képző szélét a' tán hátramaradt egészséges köthártyával elegendő csomós varatok által együtjük; a' halántéktáji sebre tépet, a' szemhéjképző karélyra pedig hideg borogatmányok alkalmaztatnak.

2-ik a l a k. Ha itt a' kiszegély hevenyen lép fel, úgy a' pillaszélt a' mindkét kéz hüvely- 's mutatóujjaival megfogjuk, a' felső szemhéjt le- 's kifelé 's az alsót fel- 's kifelé huzzuk, a' helyzetére nézve kórosan elváltozott köthártyát mutató-ujjunk hegyével befelé kénstetjük, 's a' hüvelylyel a' pillaporcot befelé hajtjuk. Ha azonban a' kiszegély a' köthártya idült elfajulásának kövélkezménye: a' kór kisebb fo-

kánál szemkö, kénsavas horgag, mákony festvény, kénsavas rézag alkalmaztatik, egyszersmind a' köthártyát beme-télgetvén. Ha ezek siker nélkül alkalmaztatnának, a' pokolköveli etetések, vagy izzóvas alkalmaztassanak. — A' kiszegély nagyobb fokánál, hol a' köthártya kemény 's szem-esés alakot öltött magára, a' bujálkodást csipeszszel megfog-juk, 's Cooper ollójával kimetszük. Ha a' szemhéjakon elő-jövőtümlős dagok okozzák a' kiszegélyt, ezek a' szokvá-nyos sebészi kezelés által távolítatnak el.

3-ik Alak. Itt a' Waltherféle műbánás van javallva. A' pillaszörök olly nagy területben, millyben a' pillasebzést szándékoljuk, eltávolítatnak; a' pilla azon helyen erősen megfogatik, hol a' metszés kezdődjék, 's a' pillaszél egy huzással egész a' külszemszegleten túl elválasztatik, 's az így támadt háromszegü sebrés pontosan egyitetik.

4-ik Alak. Ha a' kiszegély a' pilla hibásan képzett hegyjevei által feltételeztetik, a' hibásan történt heghely kimetszetik. — Meghosszabbult pillaporcnál Adams után egy háromszegü darab, mellynek alapja a' pillaszél felé van fordítva, metszetik ki éles ollóval a' kül szemszeglethez közel; 's a' sebszélek a' pillaporc 's köthártyán keresztül szoroson egyitetnek.

5-ik Alak. Ha a' kiszegély a' szemcsukizom görcsös állapota következménye, görcselleniesen szereltessék. Ha valódi 's állandó összehuzódásba ment által ezen állapot, vágassanak át az izomrostok a' kül szemszegletnél függő-leges irányban. A' csukizom elgindárlásánál, melly álla-pot csupán az alsó pillán hozhat kiszegélyt elő, serkentő szemvizeket, 's a' köthártyára mákony alkalmazatát ajánl-juk. Ha e' szerelés nem elégséges, a' szemhéj közepében 4—5 vonalnyi a' szemgödörszélnek megfelelő metszés té-tetik; az így képzett karély annyira lekészitetik, a' mennyi-vel a' köthártyát hosszúnak hisszük, 's ekkor a' sebrésen

csipeszszel keresztülvont köthártya-karélyt ollóval lemet-
szük. Erre a' köthártya felső sebszéle a' bőr felső seb-
szélével, az alsó az alsóval, 's az egész sebrés csomós
varattal egyeztetik.

6-ik Alak. Itt a' kiszegély csupán kórjelként lép fel,
's csupán akkor válik szerelés tárgyává, ha az elmellőzött
okozat után is visszamarad.

Beszegély.

Azon kóros helyzete a' szempillának, mellyben a' kül
pillaszél a' szemteke felé van fordítva, vagy maga a' külbőr
a' szemtekével érintkezésbe jő.

E' baj alkalmi okai épen azok, mellyek a' kiszegélyt
feltételezik.

Gyógyítások etetés, vagy bőrkarély kimetszés
által vitetik végbe. Az etetés a' beszegély kisebb fokánál
következőkép történik: egy tömény kénsavba mártott fape-
cek — miután a' szemrés tépettel kitömetett — a' beszegült
pillaszéltől 1—2 vonalnyira az egyik szemszeglettől a' má-
sikhoz vonatik, 's ez mindaddig isméltetik, míg vagy a'
szemhéj rendes helyzetét visszanyeré, vagy ebbe tetemes
barázda pörzsöltetett. Ha a' pörzspörk leválta után a' be-
szegély még mindég jelen van, az etetés isméltetik.

A' bőrkarély-kimetszés javalltatik, ha a' bőr
nagyobb petyhüdtségénél az etetés általi megrövidítés kivi-
hetlen: a' csipeszszel olly nagy bőrrödő fogatik meg, hogy
a' szemhéj természetes helyzetét tökéletesen visszanyerje,
's a' sebszélek egyítése után egy kis kiszegély maradjon
vissza (mivel a' bőr későbben még mindig engedni fog), e'
redő a' hajtott ollóval egész hosszában lemetszetik, ugy,
hogy az eltávolított bőrrész tojásdad idomú legyen, 's a'
pillaszélhez közelebb fekvő sebszél ettől két vonalnyi távol-

ságba essék; lecsillapított vérzés után a' sebszélek csomós varattal egyeztetnek, hogy tehát lehetőleg az első hegedés útján történjék a' sebgyógyulás: 30 óra múlva a' varatok eltávolíthatnak.

Az egyszersmind csukizom megrövidülésénél ennek rostjai haránt metszések által vágassanak át.

A' pillaköthártya hegeitől feltételezett beszegélynél is szükség egy bőrredőt kimetszeni, mi által a' köthártya zsugorodásával mintegy ellenerőt eszközünk. Ha ez, a' pilla tetemes megrövidülése miatt, kivihetlen: a' szemteke izgatása elkerülése miatt szükség a' pillaszél kiirtását kezelünk. — A' szemcsukizom görcsös összehúzódásából eredt beszegélyt görcselleni szereléssel szükség megtámadnunk. — A' pillaporc összezsugorodásától támadt beszegély műtete következőkben áll: a' késcse, vagy ollóval a' pillaszél mindkét szemszegletnél függőlegesen bemetszetik, 's a' bemetszés közötti része a' szélén áthúzott fonal segedelmével az archoz, vagy homlokhoz erősítetik meg; melly a' sebszélek tökéletes összehegedéseig természetes helyzetben tartja a' pillákat. Vagy e' két függőleges metszésen kívül a' pillaköthártyán egy vizirányost is vihetünk, 's ehhez egy bőrredő kimetszését is — mint feljebb leírók — csatolhatjuk.

Az utógyógymód lobellenes.

A' könytömlő műtete annak vizkórában.

E' baj a' könytömlőben összegyülemlött nyák által képzett dag, melly nyomás alatt nem kisebbül. Oka többnyire előjárt könytömlőlob.

Javallva van e' műtét, hol a' könypontok 's csatornák ép állapotban vannak, 's a' könytömlő vizkóra az orrmenet járhatlanságától függ. Ennek kipuhatolására szükség a' tömlőt a' gerélylyel elég mélyen beszúrni, a' sebet tágitani, a'

nyákot langy vizzel, vagy ha szívós, csipeszszel kiüríteni. Másnap a' bel szemszegletbe Sydenham híg mákonya csepegtetik; ha az a' könytömlő sebében feltűnik, a' feljebb említett életművek egészséges állapotban vannak; ha nem, ezeket Anel kutasza által szükség megvizsgálni. Ha illy puhatolás által kiviláglik, hogy ezek összenöttek, nincs többé remény a' könytömlő vizkórát meggyógyíthatni. Ekkor tehát a' tömlőt szükség pokolkövel elroncsolni, visszamaradván az örökké tartó könyhullás; ha pedig az tűnik ki, hogy a' könypontok 's csatornák ép állapotban vannak, 's csupán az orrmenet van benöve, vagy megszűkülve, akkor a' műtét következőleg alkalmaztatik:

Műszerek: különféle vastag ezüst kutaszok, a' könytömlőmetszőgerely, Anel fecskendője, E, A, D húrok, csipesz, tépet 's ragtapasz.

A' beteg helyzete olyan, mint hályogműtétnél. Előbb szükség az orrjárat nyilatát erőművileg kitágítani kutaszok által, mellyek felső végöknél a' homlokhoz köttetnek, 's mindaddig benne hagyatnak, míg az orrjáratban szabadon mozgathatnak; előbb vékony, később vastagabb kutaszok használtak. Midőn az orrmenet eléggé kitágult, némelleyek szerint arany, ezüst, vagy ólom cső rakatik bele, 's a' seb behegedésnek hagyatik át. — Ezen gyógyulás gyakran nem állandó, azért mások következő a' húrokkal gyógyomódnak adnak előkelőséget. Miután a' csontkutasz az orrmenetben szabadon mozgattathatik, az E húr 4—5 hüvelynyi hosszú darabja kibontatik, 's előbb a' szájban megpuhitatván, az orrjáraton keresztül az orrüregbe bocsájtatik; innen a' beteg néhány óra mulva erőszakosan hajtván becsukott szájjal orrán át a' levegőt, a' húr végét az orrüregből kifujja, vagy innét csipeszszel kiveszi. A' húr kifüggő része az orrcimpa mellett ragtapaszszal megerősitetik, felső része pedig alkalmas kötővel a' homlokhoz köttetik. A' könytömlő sebébe a

húr mellé tépet rakatik, 's ez ragtapaszszal leragasztatik. Másnap a' könytömlőt szemkő-olvadék, ólomecet 's Sydenham hig mákonya keverékével Anel fecskendője által kitisztítván, a' húrtekeresből új rész bontatik ki, 's hig mákonynyal bekenetvén, az orrjáratba huzatik; fölösleges része pedig elmetszetik. A' többi ugy történik, mint fönebb. — Ha elfogyasztatván az E húr, a' kémlő befecskendések 10 nap alatt az orrjáraton keresztül szabadon folynak; a' seb behegesztése után kell látni. Ha pedig a' folyadék csupán cseppenként foly le, az A húr alkalmaztatik; ennek elfogyasztása után a' kémlő fecskendések 14 napig folytattatnak, 's ha e' húr elfogyasztása után sem történik rendesen a' lefolyás, a' D húr alkalmaztassék, 's e' mellett fehér vagy vörös levált higany írral bekent kérék folatnak be, — a' befecskendésekhez pedig rágó-higany olvadék Sydenham hig mákonyával adatik. E' húr alkalmazata bevégezte után a' kémlő befecskendések 20 napig folytattatnak, 's ha ekkor a' folyadék még sem járja jól keresztül, a' húr alkalmazata ismételtessék, 's a' befecskendések hosszabb ideig történjenek.

Allandólag kitágítván az orrjáratot, hegesztessék a' seb be; ha azonban szélei kérgesek, előbb metéltessenek be. A' visszaesés meggátlásaúl Rosás szerént a' Scarpaféle ólomszeget lesz tanácsos 3—6 hónapig hordozni.

Az orrjárat átfurása, ha az összenövés kisebb terjedelmű, a' háromszegű, 's hegyén viaszszal ótt tő által vitetik végbe. Ha azonban ez nagyobb terjedelemben van összenöve, sem ennek erőszakos átfurását, sem a' könycsont furását nem ajánljuk, a' többnyire bekövetkező csontszú miatt. Illy esetben tehát a' könytömlő fönebb megírt módon roncsoltassék el.

Az utógyógymód: lobellenes életkormány, 's ha sipoly támad, az a' szokványos módon gyógyítassék.

T H E S E S.

1. Prophylacticum variolarum optimum vaccinatio, et re-vaccinatio est.
2. Sententia Carmichaeli: tot dari contagia syphilitica, quot sunt formae ulceris syphilitici primarii, falsa est.
3. Methodus Gallica Strabismum operandi praeferenda est methodo Dieffenbachianae.
4. Extractio cataractae per Scleroticam rejicienda est.
5. Formatio pupillae in Sclerotica vel obscurata cornea effectu omni caret.
6. Non existit febris nervosa.
7. Essentia morbi Brightii non in degeneratis renibus, sed in crasi sanguinis alterata quaerenda.
8. Crepitatio vesicularis non est signum pathognomicum pneumoniae.
9. Venositas in Typho non nisi secundarie evolvitur.
10. Blennorrhoea et ulcus syphiliticum primarium per unum solum virus provocantur.
11. Sectio corneae deorsum directa, sectioni sursum directae praeferenda.